

Маляревська А.А. ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЛАНУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ БІЛЬСЬКОГО ГОРОДИЩА. В статті розглядаються питання картографування Більського городища, систематизації та зберігання графічних даних. Розкрито проблематику фіксації археологічних об'єктів та залишків споруд. Обґрунтована необхідність спільного використання інструментів цифрової графіки, а також впровадження геоінформаційних систем обробки та зберігання даних. Представлена система поквдратної модульної сітки для територій ІКЗ Більськ, запропонована форма паспортизації та адресації об'єктів.

Ключові слова. Більськ, Планувальна структура, ГИС, карта, фіксування, систематизація даних, графічне редагування.

Malyarevskaya A.A. . ON THE STUDY OF THE PLANNING STRUCTURE OF BELSKY SETTLEMENT. The article deals with the issues of the mapping of the Belsky settlement, systematization and storage of graphic data. The problems of fixation of archaeological objects are revealed. The necessity of joint use of digital graphics tools, as well as the introduction of geographic information processing and data storage systems is substantiated. The system of a square-grid for territories of IKZ Belsk is presented, the format addressing of objects is offered.

Keywords. Belsky settlement, Planning structure, GIS, map, fixing, data systematization, graphical editing.

DOI: 10.29295/2311-7257-2018-92-2-86-90

УДК 72.01

Нестеренко В.В.

*Харківський національний університет будівництва та архітектури
(вул. Сумська, 40, Харків, 61002, Україна; e-mail: nesterenko.vv09@gmail.com)*

ФАКТОРИ ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ РІВНЯ КОМФОРТНОСТІ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УНІВЕРСИТЕТАХ

У статті розглянуто та проаналізовано фактори, які впливають на рівень комфортності предметно-просторового середовища вищих навчальних закладів. Сприйняття інвалідності в контексті архітектурної адаптації студентів, що мають інвалідність, у середовищі ВНЗ. Визначено найбільш важливі фактори для комфортності життєдіяльності студентів з інвалідністю. Сформульовано напрямки адаптаційної роботи, орієнтовані на створення позитивного «соціального портрета» людей з інвалідністю в системі ВНЗ.

Ключові слова: фактори, рівень комфортності, середовище, студенти з інвалідністю.

Вступ. Протягом всієї історії цивілізації суспільство стикається з проблемою інвалідів та інвалідності. Стійкі зміни в стані здоров'я внаслідок хвороби, каліцтва, травм які виникають у зв'язку з цим обмеження життєдіяльності окремої людини виникають завжди і скрізь. Тому ні одне держава не може уникнути цього феномену — у минулому, сьогодні і, мабуть, у майбутньому. І тому на всіх етапах свого розвитку воно повинно виробляти і проводити певну політику по відношенню до людей з інвалідністю. Масштаб і характер інвалідності змінюється на протязі часу — на них впливають демографічні, історичні, соціальні, економічні та політичні фактори.

Актуальність проблеми. Останнім часом питання вищої освіти студентів з обмеженими фізичними можливостями привертають все більше число дослідників у зв'язку з очевидним суспільним визнанням особливої актуальності цих питань та необхідністю пошуку шляхів їх вирішення з точки зору архітектурної доступності.

Аналіз проблеми. Для того щоб з'ясувати вплив факторів, потрібно проаналізувати сутність соціальних обмежень, розглянути ті бар'єри, які ставить перед людиною інвалідність, незалежно від її форми. Соціальні обмеження, породжені дефектами здоров'я, носять комплексний характер і

тому особливо важко піддаються компенсації. В першу чергу можна говорити про фізичне обмеження, або ізоляцію людини з інвалідністю, – це обумовлене або фізичними або сенсорними, вадами, що заважають йому самостійно пересуватися та/або орієнтуватися в просторі. З іншого боку, фактори внутрішнього середовища можуть посилити або, навпаки, компенсувати вплив цих індивідуальних недоліків.

У цьому аспекті прийнято говорити не тільки про безбар'єрне середовище для студента з інвалідністю, а також про дружнє або недружнє середовище. Це обмеження тягне за собою багато наслідків, які ускладнюють становище людини з обмеженими можливостями, і вимагає прийняття спеціальних заходів, які усувають просторову, середовищну, побутову ізоляцію інваліда, емоційну депривацію і забезпечують можливість навчальної адаптації [2].

Міністерство освіти і науки, для виконання Указу Президента України від 01.06.2005 № 900/2005 «Про першочергові заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями» та з метою забезпечення безперешкодного доступу осіб з обмеженими фізичними можливостями до об'єктів соціальної інфраструктури (освіти) зобов'язало вищі навчальні заклади створити у навчальних корпусах та гуртожитках навчальних закладів відповідні умови комфортності для студентів з інвалідністю, в першу чергу для тих, які пересуваються на інвалідних візках [1].

Більшість нормативно-правових актів, все ще акцентують увагу на доступності інфраструктури, навчальних аудиторій, та інших приміщень. Наприклад, указ Президента України від 18.12.2007 року №1228/2007 «Про додаткові невідкладні заходи щодо створення сприятливих умов для життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями», наказ МОН від 15.01.2008 року №11 «Про додаткові заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями» [1].

Результати дослідження. Доступність «починається і закінчується» в конк-

ретному вузі. Так чи інакше, абітурієнт вирішує, наскільки даний університет йому доступний [14]. На цьому рівні можуть зустрітися серйозні проблеми. Перша – це політика прийому у ВНЗ. Друга проблема, яка впливає із першої, полягає в залученні потенційно здібних студентів в даний університет. Коли абітурієнт стає студентом, це не означає, що проблема вирішена. Пройшовши бар'єр вступних випробувань, багато виявляють себе серед безлічі складних ситуацій: фізична адаптація, соціально-психологічна сторона життя, медичний чинник. Університет має взяти на себе вирішення цих проблем, якщо він ставить завдання забезпечити студентам з інвалідністю можливість стати компетентними спеціалістами [3].

Всі ці абітурієнти потребують соціальної підтримки, вираженої в наданні соціально-психологічної адаптації, забезпечення комфортних умов знаходження в середовищі вищих навчальних закладів, надання загальної та професійної освіти [5].

Специфіка просторової організації середовища полягає, головним чином, у формах освоєння цього середовища вихованцями, рівнем їх мобільності. В організації внутрішнього простору актуальною залишається завдання зручного і безпечного переміщення, у т. ч. і для людей на інвалідних візках. Необхідно подбати про усунення будівельних бар'єрів.

Одним з ефективних адаптаційних способів є процес навчання, тому що крім придбання спеціальності студент з інвалідністю отримує можливість спілкування з однолітками а, отже, набуває збагачення соціального досвіду. Адаптація середовища – це пристосування середовищного об'єкта або системи до особливостей конкретного процесу діяльності, способу життя або до індивідуальних запитів споживача [4]. В архітектурно-дизайнерській практиці існують різні способи і прийоми, що дозволяють реалізувати адаптаційні процеси з найменшими морально-фізичними витратами. Проблема адаптації студентів з інвалідністю до умов вузу є багатоаспектною. Це пов'язано з різноманіттям факторів адаптації, які даному контексті можна розділити на

три групи (в залежності від зон адаптації ВНЗ):

1) організаційні фактори, зумовлені доступністю навчального процесу (наприклад, організація занять з урахуванням допустимих навантажень);

2) просторові фактори, зумовлені доступністю фізичної середовища вузу: наявність або відсутність пристосувань (пандусів, підйомників, ліфтів) для безперешкодного доступу людей з інвалідністю;

3) внутрішні фактори, пов'язані з особливостями сприйняття навколишнього архітектурного середовища університету самим студентом з інвалідністю.

В аспекті ергономічного підходу до основних елементів, які визначають комфортний рівень середовища життєдіяльності людей з інвалідністю в архітектурному об'єкті, відносимо: просторово-середовищний фактор, санітарно-гігієнічний, психофізіологічні фактори, медико-соціальні, й антропометричні параметри [6]. Урахування їх в усьому комплексі необхідне в архітектурному проектуванні. Щоб охарактеризувати основні елементи життєзабезпечення людини з інвалідністю в архітектурному середовищі університету, розглянемо кожен фактор окремо [7].

Важливим і труднопрохідним бар'єром для студентів з інвалідністю є *просторово-середовищний фактор*. Навіть у тих випадках, коли особа з фізичними обмеженнями має засіб пересування (протез, крісло-коляска, спеціально обладнаний автомобіль), сама організація університетського середовища, не є поки дружнім до інваліда [8]. Бракує обладнання і пристосувань для побутових процесів, самообслуговування, вільного пересування. Люди з сенсорними порушеннями відчувають дефіцит спеціальних інформаційних засобів, які сповіщають про параметри навколишнього середовища.

Для всіх типів студентів з інвалідністю важлива перешкода представляє *інформаційний бар'єр*, який має двосторонній характер. Студенти с ОВЗ утруднені в отриманні інформації як загального плану, так і мають безпосереднє значення для них (вичерпні відомості про свої функціональні

порушення, про заходи державної підтримки інвалідів, щодо соціальних ресурсів їх підтримки).

Санітарно-гігієнічний фактор. Ергономічний підхід до вирішення завдання оптимізації життєдіяльності людини, в умовах вищого навчального закладу, визначається комплексом факторів. Головні з них, зумовлені індивідуальними особливостями людини [9]. До факторів внутрішнього середовища відносяться: шум, освітленість, температура, вологість, тепловіддача, та інші. Найбільш важливими критеріями, що впливають на навчання студентів, є: вологість, сила повітряного потоку, кількість, розмір і температура предметів і матеріалів всередині учбового простору. На продуктивність праці впливає температура повітря в кабінетах чи в приміщенні. Температура впливає на інтенсивність і глибину психічних станів, зокрема, на появу сонливості і пильності готовності до екстремальних дій [10].

Емоційний чинник, є двостороннім, тобто він може складатися з непродуктивних емоційних реакцій оточуючих з приводу інваліда – цікавості, глузування, сорому, почуття провини, страху і т. д. – і навпаки емоції студента з інвалідністю: жалість до себе, недоброзичливість по стосовно оточуючим, прагнення до ізоляції і т. д [11]. Подібний комплекс є ускладнюючим соціальні контакти в процесі взаємовідносин інваліда та його соціального середовища. І сам індивід з обмеженими можливостями, і його найближчим оточення гостро потребують в тому, щоб емоційний фон їх взаємовідносин був нормалізований.

Приміщення з постійним перебуванням людей повинні мати *природне освітлення*. Природне освітлення поділяється на бокове, верхнє і верхнє – бічне (комбіноване) [12]. На учбових місцях освітлення грає такі ролі: фізіологічну (дає змогу людині бачити, працювати, творити); експлуатаційну (дозволяє читати, інтерпретувати візуальну інформацію вслякого виду); психологічну роль (створює сприятливі стимули і настрої); забезпечує безпеку (створює передумови до більшої безпеки ро-

боти); гігієнічну роль (стимулює підтримання чистоти). Рівномірність освітлення розглядається як відношення найменшого освітлення (інтенсивності) учбового місця до найбільшого висвітлення (інтенсивності) [13].

Висновки. При розгляданні предметно-просторового середовища вищих навчальних закладів з урахуванням студентів з інвалідністю необхідно враховувати функціональні особливості організації та психофізіологічний фактор. До фізичних особливостей відносяться: необхідність переміщення на інвалідному візку, необхідність розміщення додаткових конструктивних елементів, які допомагають компенсувати фізичні недоліки. Створення комфортного середовища, технічна естетика, художнє конструювання, корисність, зручність. Чотири основних фактора впливу на ергономічні показники. Антропометричні показники – розміри тіла і його окремих частин. Фізіологічні показники – сила, зір, слух, дотик, нюх. Гігієнічні показники – температура, вологість, вентиляція, освітлення, шум, чистота повітря. Психологічні показники – вплив кольору, клімат в колективі. Всі ці фактори формулюють рівень комфортності студента з інвалідністю в умовах вищих навчальних закладах. Проектування предметно-просторового середовища для студентів з інвалідністю, у порівнянні зі здоровими людьми, зобов'язує до більш серйозного підходу до вивчення факторів, що впливають на їх психофізичний стан.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богинская Ю. В., Кравцова А. В. Сопровождение и поддержка инвалидов в системе высшего образования за рубежом и в Украине. – Ялта: РИО КГУ, 2008. – 112 с.
2. Вебер М. Избранное. Образ общества. М.: Юрист, 1994. 704 с.
3. Романов П.В., Ярская-Смирнова Е.Р. Политика инвалидности: Социальное гражданство инвалидов в современной России. Саратов: Научная книга, 2006. 260 с.
4. Урманцев Ю.А. Природа адаптации (системная экспликация) // Вопросы философии. 1998. № 12. С. 21-36.
5. Галиуллина С.Д. Попечительство как социальный институт // Сервис plus. 2009. № 3. С. 3-10.

6. Мироненко В.П. Архитектурна ергономіка: підручник /В. П. Мироненко, 2-ге вид., стер.- К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2011. - 240с.
7. Мироненко В.П., Плужникова Д.А. Принципы формирования архитектурной среды реабилитационных центров для детей с нарушением зрения. 2017. – 46с.
8. Энциклопедический словарь, психология труда, рекламы, управления, инженерная психология и эргономика./ Сост. Б. А. Душков, Б. А. Смирнов, А. В. Королев. Под ред. Б. А. Душкова.-Екатеринбург: Деловая книга, 2000. -462 с.
9. Практикум по инженерной психологии и эргономике: учебное пособие для вузов / под ред. Ю. К. Стрелкова. – М.: Академия, 2003. - 400 с.
10. Pallasmaa J. The Eyes of the Skin: Architecture and the Senses / J. Pallasmaa. Chichester: John Wiley & Sons. – 2005. - 50p.
11. Linton S.B. How to Set Up a Classroom for Students with Autism: A Manual for Teachers, Paraprofessionals and Administrators. – Baltimore, MD, 2007. – 80p.
12. Charytonowicz, J., 2007. Reconsumption and recycling in the ergonomic design of architecture in universal access. Lecture Notes in Computer Science (Human-Computer Interaction. Ambient Interaction), 4555, с.313-322.
13. Duca, G., 2006. An operative method to design usable buildings for education. In: Promotion of well-being in modern society, proceedings of 38th Nordic Ergonomics Society annual congress, 24–27 September 2006. Naameenlinna. Tampere, Finland: NES, с. 253-257.
14. Gregor, P., Sloan, D., and Newell, A., 2005. Disability and technology: building barriers or creating opportunities. In: M. Zelkowitz, ed. Advances in computers. Amsterdam: Elsevier, 284–346.

Нестеренко В.В. ФАКТОРЫ ВЛИЯЮЩИЕ НА ФОРМИРОВАНИЕ УРОВНЯ КОМФОРТНОСТИ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ В УНИВЕРСИТЕТАХ. В статье рассмотрены и проанализированы факторы, которые влияют на уровень комфортности предметно-пространственной среды высших учебных заведений. Восприятие инвалидности в контексте архитектурной адаптации студентов, имеющих инвалидность, в среде ВНЗ. Определены наиболее важные факторы для комфортности жизнедеятельности студентов с инвалидностью. Сформулированы

направления адаптационной работы, ориентированные на создание позитивного «социального портрета людей с инвалидностью в системе ВНЗ.

Ключевые слова: факторы, уровень комфортности, среда, студенты с инвалидностью.

Nesterenko V.V. FACTORS WHICH CAN INFLUENCE ON THE FORMATION OF COMFORTABLE LIFE OF STUDENTS WITH DISABILITY IN UNIVERSITY. The article considers and analyzes the factors which can

influence the comfort level of the subject-spatial environment of higher educational institutions. Perception of disability in the context of architectural adaptation of students with disabilities, among universities. The most important factors for the comfort of life of students with disabilities are determined. The directions of adaptation work are formulated, aimed at creating a positive "social portrait of people with disabilities in the system of universities.

Key words: factors, level of comfort, environment, students with disabilities.

DOI: 10.29295/2311-7257-2018-92-2-90-95
УДК 726.6: 69.059.25

Мещеряков В.М.

*Творча архітектурна майстерня «М-СТУДІО»
(вул. Пушкінська, 12, м. Одеса, 65026, Україна; e-mail: mvn5@ukr.net)*

ФРАГМЕНТ ВІДТВОРЕННЯ ОДЕСЬКОГО КАФЕДРАЛЬНОГО СПАСО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКОГО СОБОРУ – МЕТАЛЕВІ КОНСТРУКЦІЇ ШПИЛЯ ДЗВІНИЦІ

У статті наголошено на актуальності формування традиційного характеру історичного середовища з відтворенням видатних втрачених пам'яток в історичних містах та наведено практичний досвід проектування, виготовлення і монтажу металевих конструкцій шпилю першої черги відтвореного видатного втраченого об'єкта культурної спадщини України – дзвіниці Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору.

Ключові слова: відтворення втраченого об'єкта культурної спадщини, дзвіниця собору, досвід проектування, виготовлення і монтажу металевих конструкцій шпилю.

Постановка проблеми. Формування традиційного характеру історичного середовища з відтворенням видатних втрачених пам'яток в історичних містах є однією з актуальних задач пам'яткоохоронної галузі. Темі охорони об'єктів культурної спадщини, збереження історичного середовища і відтворення втрачених пам'яток присвячені міжнародні хартії [1-4], конвенції [5], рекомендації [6], останні заходи Європейської комісії [7, 8], наукові праці В.В. Вечерського [9], Ю.Г. Лосицького [10], В.М. Мещерякова [11], М.І. Орленка [12], В.М. Петрика [13], Т.Р. Сафонові [14], О.В. Шарлай [15], З.В. Лукомської [16] та інших. Існує декілька поглядів на сенс та зміст відтворення, від повного заперечення, до повної підтримки. Ми вважаємо, що кожен випадок відтворення є унікальним, а відтво-

рення пам'ятки з точки зору її ролі у історичному середовищі цілком обґрунтоване. Приклад практичного підходу до проектування, виготовлення і монтажу шпилю головної містобудівної домінанти Одеси – дзвіниці відтворюваного Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору, може стати в нагоді фахівцям, працюючим у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Одеський кафедральний Спасо-Преображенський собор на Соборній площі був головною архітектурною домінантою, містоутворюючим елементом та центром структури культурних будівель міста. У 1920-х роках собор був розграбований і повністю зруйнований у 1936 році, але волею громадян Одеси, на їх кошти, без бюджетного фінансування, відтворений у 1999-2010 роках (рис. 1).